Dalibor Tanic

26.05.2026. 20:43
Pogledano: 559 puta

Strelice, generacije i ono što smo prećutali

Jedina stvar koja je ovde smešna smo mi sami, jer smo se, zaboga, iznenadili. Mi se još uvek pitamo kada i kako su se, odjednom, pojavile generacije koje odbacuju autoritet, dijalog i bilo kakve granice

U knjizi "Život svakog čoveka je vredan romana", autor i psihoterapeut, Irving Polster, uvodi koncept tzv. „strelica". Polster ih koristi kao metaforu za psihološke sile koje oblikuju čovekov identitet i životni pravac.

Suština ideje je jednostavna: svaki čovek nosi unutrašnje pravce kretanja.
Po njemu, emocionalni impulsi nisu slučajni. Oni usmeravaju energiju života kao nevidljive strelice koje stalno pokazuju kuda se naše biće kreće.

Polster zato tvrdi da ljudski život nije haotičan niz događaja, nego narativna putanja. I baš zato, svaki život jeste roman, samo ako ga dovoljno pažljivo čitamo i vidimo njegovu unutrašnju dramaturgiju.

U toj dramaturgiji, „strelice" imaju posebnu ulogu. Čovek stalno organizuje stvarnost oko dominantnih emocionalnih tema. One se vraćaju, uporno, gotovo tvrdoglavo, kao da imaju svoj plan, a dobar psihoterapeut, treba ih samo prepoznati i usmeriti tok klijentovih misli.

Za nastavak priče, jako je važno da sa vama podelim informaciju da sam u februaru 2025. izabran za predsednika Vijeća roditelja učenika osnovnih i srednjih škola Kantona Sarajevo.
Pre nekoliko meseci sam podneo ostavku, ali sam i dalje uključen u rad kao član. U stalnoj smo komunikaciji sa roditeljima iz mnogobrojnih škola, dobijamo mailove, razvijamo ideje, predlažemo inicijative, a sve u cilju stvaranja kvalitetnog okruženja za učenike i učenice, koji će jednog dana postati nosioci ovog društva.

Da se vratim na bioskop. Film je medij i zaista ima moć da efikasno komunicira sa publikom, potakne na razmišljanje i otvori nove, nepoznate prostore, baš poput iskusnog psihoterapeuta koji ume da prati strelice svog klijenta.

Kod mene se jedna takva pojavila pre nekoliko dana, ne na psihoterapiji, već u bioskopu i otvorila pitanje koje je već godinu i po dana prisutno u mom životu.

U najnovijem filmu Jona Favreaua, Star Wars: The Mandalorian and Grogu, u jednoj sceni glavni protagonista izgovara rečenicu:

“The old protect the young, and the young protect the old. This is the way.”

O ovoj rečenici danima razmišljam. Pustio sam je da me vodi, a odvela me je tamo gde se, po običaju, najbolje snalazim i najlepše osećam: u pisanje. Film je uradio svoje, a ja sam iz sebe izbacio sve što imam reći kao roditelj, kao građanin i kao aktivista.

Jesmo li zakazali?

Uloga roditelja, iz moje perspektive, svodi se upravo na rečenicu iz filma: stariji prenose sigurnost, znanje, vrednosti i osećaj smisla. Mladi, kasnije, vraćaju brigom, odgovornošću i kontinuitetom života.

To je istorijski niz koji stoji iza onoga što nazivamo civilizacijom. To se dešava od trenutka kada je Homo sapiens postao dominantna vrsta na planeti, pa sve do današnjih dana kada se pitamo šta se kog vraga dešava sa Sapiensom?

I upravo taj civilizacijski niz me je u bioskopu pogodio poprilično neugodno, a opet vrlo jasno. Ono što sam tada shvatio jeste nešto što ne zvuči prijatno.

Čoveče, pa mi smo zakazali!

Ne kao apstraktno „društvo“, nego vrlo konkretno, iskustveno, svakodnevno, u sistemima u kojima učestvujemo i posledicama koje gledamo izbliza.

Postoji teza da su milenijalci (1980–1996), prva generacija koja je prekinula transgeneracijski lanac traume. Teoretski, to zvuči uredno, čak i ohrabrujuće. U praksi, naročito balkanskoj, imam tu neprijatnu naviku da demantujem relativno prihvatljive teorije, jer mi realnost ne obećava puno, niti

ostavlja prostor za postavljanje teorijskog okvira.

Zašto?

Pre svega, ovde se predugo veruje da će vreme samo po sebi izlečiti posledice ratova, podela i poniženja. Ali vreme, koliko god bilo strpljivo, ne leči ništa ako se rana stalno otvara novim sadržajem. Traume prošlosti nikada nisu nestale, samo su promenile oblik. Danas ih pronalazimo u školama, na televiziji, u politici i u jeziku kojim se iz jednog prostora u drugi, prenosi narativ koji dominira među onima koji generišu sukobe svih vrsta.

Ne znam kada smo tačno prihvatili ideju da deca treba da odrastaju u svetu u kojem se ljudi i dalje dele na „naše“ i „njihove“. Nosioci javnih funkcija decenijama opstaju tako što proizvode bes. A besan čovek je, istorijski gledano, uvek bio jeftiniji i upravljiviji od slobodnog čoveka.

Usput smo, gotovo s pola snage, dekonstruisali sve što smo ranije zvali vrednostima i to često u najbanalnijim okolnostima. Previše smo mi očekivali za nekoga ko je za porodičnim ručkom pričao o politici, ratu, drugima i drugačijim, ili planirao političku kampanju između dve šale koje nisu ni malo smešne.

Jedina stvar koja je ovde smešna smo mi sami, jer smo se, zaboga, iznenadili. Mi se još uvek pitamo kada i kako su se, odjednom, pojavile generacije koje odbacuju autoritet, dijalog i bilo kakve granice.

Ponašamo se kao da su se same od sebe „pokvarile“, a istovremeno, uporno potiskujemo stvarnost.

Drugarice i drugovi, da nam olakšam: nisu se pokvarile same od sebe, mi smo ih pokvarili.

Škola kao ogledalo, ne kao izuzetak

U poslednjih mesec dana imali smo dva događaja koji su uznemirili javnost.

Prvo, učenici su povredili profesoricu u jednoj sarajevskoj srednjoj školi. Zatim, ubrzo nakon toga, nastavnik u osnovnoj školi fizički je napao učenika.

Kao Vijeće roditelja reagovali smo u oba slučaja. U prvom smo prošli relativno mirno. U drugom, kada smo jasno stali na stranu nenasilja, reakcija dela roditelja bila je iznenađujuće oštra i uz podršku nastavniku koji je umesto pedagoškog alata, izabrao fizičku silu.

Ta dva slučaja nisu incidenti, već simptom za društvo koje se bori sa jakim virusom u kojem niko nije pošteđen, odnosno, skoro niko. U naletima koji se javljaju u ciklusima, talas pogađa i školu, koja, nažalost, nije izolovan sistem, pa sve što se dešava „napolju“, uđe unutra, bez filtera i zaštitnih maski.

I tu postaje vidljivo ono što često izbegavamo da kažemo, a to je činjenica da je nastavnik, pod naletom tog virusa, u velikoj meri izgubio dostojanstvo i simboličku ulogu prosvetitelja koju je imao vekovima.

Na postepenoj degradaciji nastavničkog poziva, čini se da se radilo veoma temeljno i veoma strpljivo. Svesno, ili ne, to ne smem tvrditi. Ne želim čak ni da pretpostavljam.

Ono što znam je da deca godinama gledaju odrasle koji ismevaju znanje, stručnost i autoritet. Pouzdano znam, iz više različitih slučajeva, da roditelji dovode u pitanje njihovu stručnost, nastavne i pedagoške metode, a sve uglavnom zbog merila koje je bitnije roditeljima, nego samoj deci – ocena.

Kako onda očekivati da deca izgrade autoritet prema nastavniku, kada ga, ponekad, nemaju ni prema sopstvenim roditeljima?!

Nekada je škola bila mesto korekcije društva. Danas je često samo njegovo ogledalo. Ponekad krivo, ponekad bolno precizno, kakvo je danas… Pa, hajde da (se) pogledamo.

Dok to ne uradimo, prvo moramo priznati da u učionicama danas sede deca koja nose teret nas odraslih. Nasledila su naše strahove, neostvarene ambicije, sva poniženja, bes, frustracije i tihe porodične ratove koji se nikada nisu imenovali. I onda, sa tim nasleđem, od njih očekujemo disciplinu i još važnije, unutrašnji mir koji im niko nije pokazao.

Nasilje ne nastaje niotkuda. Ono ima adresu, samo je često neprijatno da je priznamo.

Posledice

Danas je prilično jasno šta smo uradili.

Odgojili smo generacije koje su naučile da je moć važnija od znanja, a ismevanje jače od argumenta. Izgradili smo okruženje u kojem je nasilje postalo metoda dokazivanja, a poniženje prihvaćen društveni alat. Normalizovali smo sve ono što smo nekada nazivali problemom.

A onda se čudimo kada to isto vidimo u školama, na ulicama, u vestima. Kao da je reč o nekoj misterioznoj nesreći koja se dogodila bez ikakvog prethodnog procesa.

E, pa, nije.

Godinama smo gradili atmosferu u kojoj empatija izgleda kao slabost. Od prvog razreda učimo naše “nemoj prvi, ali ako te udari, vrati”. Sve ovo se dešava u okruženju gde vladaju kič, šund, devastacija vrednosti, borba za samo još jedan mandat po cenu svega i potpuno odsustvo vizije budućnosti.

Možda je najveća tragedija u tome što smo prekinuli osnovni civilizacijski dogovor: da odrasli štite decu.

Umesto toga, decu smo pretvorili u rezervoare sopstvenih neizgovorenih i neizlečenih trauma.

A povređeni odrasli, istorijski gledano, retko proizvode nešto drugo osim povređene dece. Ta deca kasnije postaju odrasli koji ponavljaju isti obrazac, samo u drugačijem obliku.

Tako nastaju društva koja ne prestaju da vode unutrašnji rat, samo menjaju njegove forme.

Ko smo mi?

Pitanje „kakvi su mladi danas“ odavno je postalo irelevantno.

Mnogo važnije pitanje je: kakvi smo bili mi dok smo ih formirali?

Jer generacije ne nastaju same. One su odraz sveta koji im je ostavljen, sa svim njegovim šumovima, slabostima i prećutanim porazima. Društvo koje izgubi sposobnost da emocionalno, moralno i obrazovno zaštiti svoju decu, ne gubi budućnost naglo.

Gubi je tiho, ali nepogrešivo sigurno.

I onda, kada ostarimo, očekivaćemo da nas čuvaju upravo oni koje nikada nismo naučili šta znači biti zaštićen.

Zato se, s vremena na vreme, vredi vratiti jednostavnom pitanju:

kako će nas čuvati oni koje mi nismo naučili kako se čuva čovek?

Tags

Aktivnosti u zajednici

Collections

Autorski tekstovi Objava